

Advies van de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn (21/09/2018)

betreffende een wettelijk kader voor opvanggezinnen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Inleiding en probleemstelling

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) worden honden en katten die in eerste instantie werden afgestaan aan of opgevangen in dierenasielen vaak tijdelijk gehuisvest bij opvanggezinnen (OG), en daarna weer gehuisvest in het asiel of geadopteerd door een nieuwe eigenaar. De OG zijn particulieren (families of personen) die een oplossing willen bieden voor de overbevolking in de asielen, en die de betrokken dieren meer comfortabele leefomstandigheden en socialisatie in een familiale omgeving zouden moeten bieden. In praktijk zijn er echter soms - problemen bij deze OG.

Ten eerste ontbreekt een wettelijk kader of statuut voor de OG, terwijl men zich kan afvragen of ze niet moeten voldoen aan bepaalde erkenningseisen voor asielen (bepaald in het KB van 27 april 2007), gezien ze toch de rol vervullen die wettelijk gezien is toegekend aan de asielen.

Ten tweede wordt het bijhouden van verplichte documenten zoals registers, afstandsverklaringen, gedragsbeoordelingen, ... aanzienlijk complexer en moeilijker te controleren vanuit de bevoegde overheidsinstantie. Bij het departement Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel zijn vanuit de jaarlijkse statistieken betreffende dierenasielen 4 asielen gekend die in 2017 samenwerkten met respectievelijk 8, 11, 37 en 117 OG voor katten, waarin in totaal 423 (volwassen) katten en 680 kittens (jonger dan 6 maanden) opgevangen werden. Er worden in de statistieken van het BHG geen OG voor honden gerapporteerd. Naar aanleiding van vaststellingen bij inspecties door het departement Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel wordt het bestaan van OG voor honden echter wel vermoed, hoewel exacte aantallen hiervan ontbreken.

Daarnaast huisvesten de OG vaak erg jonge (soms moederloze) kittens of puppy's en/of dieren die reeds geleden hebben door verwaarlozing of mishandeling. De zorg voor deze dieren blijkt dan vaak intensiever dan tevoren werd ingeschat. In zulke gevallen ontstaan soms schrijnende welzijnsproblemen.

Meer en meer berichten over zulke problemen bereiken de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn (vanaf hier: de Raad), via zijn leden die de Brusselse dierenasielen vertegenwoordigen en via de inspecteurs van het departement Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel. De Raad heeft daarom de nood aan wetgeving voor OG in het BHG nader onderzocht. Hieronder worden de conclusies en het advies van de Raad toegelicht.

Wettelijk kader en contract voor opvanggezinnen (OG)

De volledige Raad erkent de nood aan een wettelijk kader waarbinnen normen kunnen vastgelegd worden om het welzijn van dieren in OG te garanderen. De Raad besprak verschillende opties voor dit wettelijke kader, en besloot dat het niet wenselijk is om elk OG een eigen erkenning (los van een "moederasiel") te geven. Elk OG moet wel begeleid worden door een ervaren en competent asiel, onder wiens eindverantwoordelijkheid de dieren opgevangen blijven. De OG moeten dus onder het erkenningsnummer van het "moederasiel" vallen, op basis van een contract tussen het "moederasiel" en elk van zijn OG. De geldigheidsduur van dit contract kan door het "moederasiel" zelf beperkt worden.

Om een adequate begeleiding van de OG door het “moederasiel” en een adequate administratieve opvolging te kunnen garanderen, moet de bevoegde overheidsdienst het aantal OG per asiel kunnen beperken. Een voor de hand liggende optie lijkt om dit te verbinden aan de erkenning van het asiel. Overeenkomstig art. 2. § 6 van het KB van 27 april 2007 kunnen hieraan nu al beperkingen kunnen verbonden worden met betrekking tot de soorten, rassen en het aantal dieren.

Ieder kandidaat-OG moet geëvalueerd worden door het asiel vooraleer dit geaccepteerd wordt als OG. Hiertoe moet de begeleider of verantwoordelijke vanuit het asiel van tevoren ter plaatse nagaan of het OG voldoet aan de nodige voorwaarden. De positieve beoordeling hiervan moet schriftelijk bevestigd worden in het eerder genoemde contract tussen OG en het “moederasiel”. Registratie van deze contracten bij de bevoegde controlerende overheid (het departement Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel) dient verplicht te worden, en er dient vastgelegd te worden dat de OG ook kunnen gecontroleerd worden vanuit deze bevoegde overheid. Indien daarbij wordt vastgesteld dat er niet aan de voorwaarden wordt voldaan, kan het departement Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel een OG verbieden om zijn activiteit als dusdanig uit te oefenen, waardoor het contract met het asiel dan ook automatisch beëindigd wordt.

Door het afsluiten van een contract tussen asiel en OG wordt ook voorkomen dat een dier dat aan het asiel werd toevertrouwd na verloop van tijd – overeenkomstig art. 2. § 6 van de wet van 14 augustus 1986 – automatisch eigendom zou worden van het OG.

De (minimum-) eisen aan het contract tussen het “moederasiel” en zijn OG moeten wettelijk worden vastgelegd, teneinde de rechten en plichten van beide partijen wettelijk vast te leggen. In het contract tussen het “moederasiel” en het OG moeten de identiteit en contactgegevens van de verantwoordelijke vanuit het OG vastgelegd worden, alsook minimaal volgende bepalingen:

- Begeleiding vanuit het asiel:
 - Per OG stelt het asiel éénduidig een persoonlijke begeleider (vanuit het asiel) aan, waarvan de identiteit en contactgegevens opgenomen worden in het contract, inclusief de bevestiging dat het OG bij de voorafgaande visite (door deze begeleider) voldeed aan de nodige voorwaarden.
 - Het asiel brengt de OG het gepaste niveau van kennis en competenties bij m.b.t. de nodige verzorging en socialisatie van het opgevangen dier.
 - Asielen kunnen zelf bepalen hoe zij dit organiseren.
 - Minimaal 1 maal per 6 maanden dient deze begeleider de actieve OG ter plaatse te bezoeken, om een persoonlijke begeleiding te garanderen en om het welzijn van de opgevangen dieren te controleren. Bij elk bezoek stelt de begeleider een verslag op, dat wordt bewaard in het asiel, tot ten minste 2 jaar na het vertrek van het dier. Dit verslag dient telkens ten laatste 48 uren na het betreffende bezoek in het asiel beschikbaar te zijn.
- Bij te houden registers:
 - Voor elk individueel dier ouder dan de speenleeftijd dat geplaatst wordt in een OG wordt een identificatiefiche ingevuld bij aankomst van het dier in het OG. Jongen onder de wettelijke speenleeftijd (op dit moment 7 weken voor honden en katten volgens art. 28 van het KB van 27 april 2007) worden opgenomen op de identificatiefiche van de moeder.

- Deze identificatiefiche bevat, naast de identiteit en contactgegevens van de verantwoordelijke vanuit het OG, minstens volgende gegevens van het dier: diersoort, geslacht, ras, vachtkleur, datum van aankomst in het OG, datum van vertrek uit het OG, ID-code (nummer van de identificatiechip) bij honden en katten, datum van sterilisatie (verplicht bij katten, indien van toepassing bij andere diersoorten).
- De ingevulde identificatiefiche wordt als bijlage bij het contract tussen het asiel en het OG ondertekend door beide partijen. Het origineel wordt bewaard bij het OG en een kopie ervan wordt bewaard in het asiel in het hierna genoemde afzonderlijke register m.b.t. OG.
- De gegevens van alle OG (inclusief bovengenoemde identificatiefiches), worden onder de vorm van een afzonderlijk register in het asiel bijgehouden. Iedere wijziging wordt binnen de 48 uren in dit register opgenomen en dit register wordt op elk moment ter beschikking gehouden voor de controlerende overheid. Van ieder OG zijn de gegevens tot ten minste 2 jaar na stopzetting van zijn activiteit terug te vinden in dit register.
- Daarnaast wordt elk dier dat geplaatst wordt in een OG door het asiel opgenomen in het overzichtsregister of een register per diersoort overeenkomstig art. 21. § 4 van het KB van 27 april 2007, met vermelding van plaatsing in het OG. Wijzigingen worden binnen de 48 uren in dit register vermeld.
- Voor honden houdt de verantwoordelijke van het asiel de afstandsverklaring en de gedragsbeoordelingsfiche bij, overeenkomstig art. 21. § 5 van het KB van 27 april 2007. Het asiel verstrekt aan het OG een kopie van de gedragsbeoordelingsfiche, alsook de nodige informatie m.b.t. gezondheid van het dier (eventuele gezondheidsproblemen, voedselintoleranties, ...) die aan het asiel is meegedeeld via de afstandsverklaring.
- Adopties:
 - Adopties vanuit OG vinden enkel plaats
 - met voorafgaande toestemming van het asiel.
 - wanneer voldaan is aan dezelfde wettelijke voorwaarden die gelden voor adopties van dieren uit een erkend dierenasiel (i.v.m. de wettelijk toegelaten speenleeftijd, identificatie, registratie, en voor katten ook sterilisatie, ...).
 - na het verstrekken van de nodige informatie over het te adopteren dier (o.a. gezondheids- en socialisatiestatus en –historiek) en de kosten voor de adoptant. In dit kader is ook een visite van de adoptant bij het OG ten zeerste aan te bevelen.
 - Het tekenen van het adoptiecontract gebeurt door een verantwoordelijke van het asiel. De verantwoordelijke van het asiel verschaft aan de adoptant de nodige documenten en de nodige informatie (overeenkomstig art. 21 § 4 van het KB van 27 april 2007).
- Kosten voor verzorging van de dieren:
 - De kosten voor de dagelijkse verzorging van de opgevangen dieren (zoals kosten voor voeding, kattenbakvulling, ...) moeten ten laste komen van het OG, tenzij het asiel hier anders over beslist.
 - Kosten voor medicatie en behandelingen door een dierenarts moeten ten laste komen van het asiel.
- Identificatie en registratie van honden en katten:
 - Katten en honden worden geïdentificeerd overeenkomstig de wettelijke eisen (honden vóór de leeftijd van 8 weken, katten vóór de leeftijd van 12 weken). Katten worden eveneens gesteriliseerd overeenkomstig de wettelijke eisen (vóór de leeftijd van 6 maanden).

- Indien deze zaken nog niet gebeurd zijn vóór aankomst van het dier in het OG (bijvoorbeeld bij het opvangen van zogende kittens), legt het OG hiervoor onverwijld een afspraak vast bij de contractdierenarts van het asiel.
- Visites door de contractdierenarts van het asiel:
 - De contractdierenarts van het asiel¹ voert bij elk OG minstens één visite ter plaatse uit per nieuwe introductie van één of meerdere dieren, om hun welzijn, hun gezondheid, hun verzorging en hun huisvesting te controleren. Deze controle vindt plaats binnen 2 weken na de introductie bij het OG. Voor alle dieren die langer dan 6 maanden bij een OG verblijven, voert de contractdierenarts één keer per 6 maanden een controlevisite uit ter plaatse bij het OG.
 - De contractdierenarts stelt van elk van deze verplichte visites een rapport op, waarop deze ten minste noteert: de datum van de controle en zijn handtekening, zijn waarnemingen, opmerkingen en eventuele aanbevelingen (overeenkomstig art. 6. § 2 van het KB van 27 april 2007). Dit rapport wordt telkens bewaard bij het OG en een kopie daarvan wordt bewaard in het asiel, gedurende ten minste 2 jaar na het vertrek van het dier. De kopie van dit rapport dient telkens ten laatste 48 uren na de betreffende visite of consultatie in het asiel beschikbaar te zijn en het wordt op elk moment ter beschikking gehouden van de controlerende overheid.
 - Ook tussendoor deze semestriële controles doet het OG voor de veterinaire zorgen, voor zover het geen spoedhulp betreft, beroep op de contractdierenarts van het asiel.
 - Anderzijds kunnen ook afspraken gemaakt worden over terugbetaling van spoedhulp door andere dierenartsen dan de contractdierenarts van het asiel.
 - Het vaccinatieboekje of (indien van toepassing) het wettelijk verplichte paspoort van de dieren wordt up-to-date gehouden door de dierenarts. Deze documenten worden telkens bewaard op de locatie waar het dier verblijft, dus bij het OG zolang het dier hier verblijft.
- Hygiënemaatregelen:
 - OG dienen net als dierenasielen, overeenkomstig art. 5. § 5 van het KB van 27 april 2007, de nodige voorzorgen en schikkingen te treffen om een goede gezondheid van de dieren te waarborgen. Deze omvatten in het bijzonder :
 - 1° het op passende wijze isoleren van zieke dieren;
 - 2° een adequaat toezicht op de nieuw binnengekomen dieren die indien nodig, afgezonderd gehouden worden;
 - 3° de regelmatige reiniging en ontsmetting van de dierenverblijven en lokalen en van de materialen waarmee de dieren in contact komen;
 - 4° maatregelen tegen het binnendringen van dieren die ongewenst zijn en ziekten overbrengen;
 - 5° de bestrijding van inwendige en uitwendige parasieten;
 - 6° het van elkaar gescheiden houden van soorten of dieren die elkaar, al dan niet van nature, vijandig gezind zijn.
 - Bij OG is de afzondering van nieuw binnengekomen dieren bedoeld in het tweede punt (2°) verplicht om introducties bij andere, reeds aanwezige, dieren gepast te laten verlopen.
 - Bovendien kan het tweede punt (2°) in de toekomst (eventueel) verder ingevuld worden voor honden en katten, door nieuwe wetgeving:

¹ De frequentie voor de verplichte visites bij asielen voor honden en katten is maandelijks (art. 6. §1 en §2 van het KB van 27 april 2007).

- hetzij overeenkomstig het voorstel van de staatssecretaris voor dierenwelzijn (in eerste lezing goedgekeurd door de Brusselse Regering)² voor wijzigingen aan het KB van 27 april 2007 - waarin (onder meer) voorgesteld wordt om de quarantaineperiode bij het van honden en katten uit te breiden van 5 naar 10 dagen, en ook te verplichten bij de opvang van honden en katten in dierenasielen.
- hetzij overeenkomstig de adviezen van de Raad die in de nabije toekomst gepubliceerd zullen worden betreffende de minimale normen voor het houden van katten en honden (zie hieronder).
 - Ook i.v.m. het derde punt (3°, reiniging en ontsmetting van materialen) zullen de adviezen betreffende de minimale normen nadere richtlijnen bevatten.

De Raad benadrukt dat asielen er zelf voor kunnen kiezen om – bovenop bovengenoemde minimumeisen aan het contract tussen asielen en OG - nadere regels of specifieke richtlijnen voor OG vast te leggen in het contract of een bijgevoegde gedragscode (“code of practice”). Dit kunnen bijvoorbeeld richtlijnen zijn voor de concrete invulling van de eerder genoemde voorzorgen en schikkingen om een goede gezondheid van de dieren te waarborgen. Bepaalde Brusselse asielen overhandigen reeds zulke schriftelijke richtlijnen aan hun OG³.

Minimale normen voor het houden van katten en honden

Naast bovenstaand advies i.v.m. het contract tussen de asielen en de OG, verwijst de Raad naar zijn adviezen die in de nabije toekomst gepubliceerd zullen worden betreffende de minimale normen voor het houden van katten en honden, waarin door experts eisen worden geformuleerd om voor particuliere houders (inclusief OG) concrete invulling te geven aan de fysiologische en ethologische behoeften van deze diersoorten. Ook normen m.b.t. het maximaal aantal dieren per gezin zijn hierin vervat. Bovendien worden (althans voor katten) ook nog enkele specifieke, bijkomende normen voor OG geformuleerd, rekening houdend met sanitaire aspecten en de mogelijks stressgevoeligere doelgroep.

Opleidingen en communicatie-campagne

Verder acht de Raad het wenselijk om vanuit de bevoegde overheid (een) opleiding(en) voor de OG te voorzien en al dan niet te verplichten. Opleidingen voor OG kunnen evenwel enkel verplicht worden vanaf het moment waarop opleidingen voor personeel van asielen ook verplicht worden. Indien wenselijk, kunnen dergelijke opleidingen aansluiten bij of geïnspireerd worden op bestaande opleidingen voor medewerkers van dierenasielen zoals deze in Vlaanderen in het najaar van 2018 zullen georganiseerd worden door de dienst Dierenwelzijn in samenwerking met hogescholen⁴. De Raad benadrukt wel dat dergelijke opleidingen, zeker wanneer ze verplicht worden, voor de betrokken OG gratis moeten zijn. Ook is de Raad voorstander van een brede communicatie rond het nieuwe beleid m.b.t. de OG, die evenwel op een positieve, beloningsgerichte manier het verantwoordelijkheidsgevoel en de kennis van de (kandidaat) OG moet aanscherpen. Men moet immers rekening houden met het feit dat de meeste OG vrijwilligers zijn van goede wil, die door hun vrijwillige inzet een oplossing willen bieden voor de overbevolking in de asielen.

² <https://biancadebaets.prezly.com/brussels-gewest-zorgt-voor-betere-omkadering-van-de-verkoop-van-dieren#>

³ Bekend bij het departement Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel vanuit inspecties van asielen in het BHG, alsook bij bepaalde leden van de Raad vanuit asielen uit het Vlaams gewest.

⁴ Zie <https://www.lne.be/opleidingen>